

SẮP XẾP, TÌNH GỌN BỘ MÁY CHÍNH QUYỀN ĐỊA PHƯƠNG - YÊU CẦU CẤP THIẾT KHÁCH QUAN ĐỂ ĐẤT NƯỚC BƯỚC VÀO KỶ NGUYÊN MỚI, KỶ NGUYÊN VƯỜN MÌNH CỦA DÂN TỘC

VŨ VĂN PHÚC (*)

Tóm tắt: Đảng và Nhà nước ta đang tập trung thực hiện các giải pháp mạnh mẽ, đồng bộ để sắp xếp, tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương nhằm nâng cao hiệu lực, hiệu quả hoạt động, đáp ứng tốt yêu cầu trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Bài viết phân tích quan điểm, chủ trương của Đảng, Nhà nước để làm rõ yêu cầu cấp thiết khách quan và những vấn đề đặt ra trong việc tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương để toàn hệ thống chính trị và Nhân dân cùng thống nhất nhận thức, triển khai thực hiện hiệu quả cuộc cách mạng này.

Từ khóa: Bộ máy chính quyền địa phương; kỷ nguyên vườn mình; sắp xếp, tinh gọn.

Abstract: Our Party and State are focusing on implementing strong and synchronous solutions to streamline the local government system to improve the effectiveness and efficiency of the operations and meet the requirements on the new era of national development. The paper analyzes the viewpoints and policies of the Party and State to clarify the urgent and objective requirements and issues in streamlining the local government system so that the political system and people can raise their awareness consistently and effectively carry out this revolution.

Keywords: Local government system; era of national rise; arranging and streamlining.

Ngày nhận bài: 18/3/2025

Ngày biên tập: 31/3/2025

Ngày duyệt đăng: 23/4/2025

1. Quan điểm, chủ trương của Đảng và Nhà nước về sắp xếp, tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương

Kết luận số 126-KL/TW ngày 14/02/2025 của Bộ Chính trị, Ban Bí thư về một số nội dung, nhiệm vụ tiếp tục sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị năm 2025; Kết luận số 127-KL/TW ngày 28/02/2025 của Bộ Chính trị, Ban Bí thư về triển khai nghiên cứu, đề xuất tiếp tục sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị đặt ra yêu cầu nghiên cứu sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh, không tổ chức đơn vị hành

chính cấp huyện, sáp nhập một số đơn vị cấp xã là một yêu cầu rất triệt để, có tính cách mạng, đáp ứng yêu cầu phát triển mới của đất nước.

Sắp xếp, tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương có ý nghĩa rất quan trọng trong tiến trình đưa đất nước bước vào kỷ nguyên vườn mình của dân tộc. Hội nghị Trung ương lần thứ 11 khóa XIII đã thống nhất rất cao chủ trương về đề án sắp xếp, tổ chức lại đơn vị hành chính các cấp và xây dựng mô hình chính quyền địa phương 02 cấp; sáp nhập một số tỉnh, bỏ cấp huyện, tiếp tục sáp nhập cấp xã. Việc sắp xếp lại đơn vị hành chính các cấp ở địa phương hướng tới mục tiêu lớn, như Tổng Bí thư Tô Lâm nhấn mạnh: việc sắp xếp đơn vị hành chính các cấp lần này không chỉ đơn thuần là vấn đề điều chỉnh địa giới hành chính mà còn là điều chỉnh không gian kinh tế; điều chỉnh về phân công, phân cấp, điều chỉnh về phân bổ và kết hợp các nguồn lực kinh tế.

(*) PGS. TS; Phó Chủ tịch Hội đồng khoa học các cơ quan đảng Trung ương, nguyên Tổng Biên tập Tạp chí Cộng sản

(**) Bài viết trong Kế hoạch tuyên truyền chủ trương của Đảng, Nhà nước về việc sắp xếp đơn vị hành chính các cấp, xây dựng mô hình chính quyền địa phương 02 cấp

Theo đó, Trung ương đã thống nhất đề án mô hình chính quyền địa phương hai cấp gồm cấp tỉnh và cấp cơ sở, không tổ chức cấp huyện. Trong đó có phương án sáp nhập một số tỉnh, thành phố để sau khi sắp xếp sẽ giảm khoảng 50% số đơn vị hành chính cấp tỉnh và giảm khoảng 60-70% đơn vị hành chính cấp xã (cấp cơ sở) so với hiện nay. Hiện nay, cả nước có 63 đơn vị hành chính gồm 57 tỉnh và 06 thành phố trực thuộc Trung ương (Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng, Cần Thơ, Hải Phòng và thành phố Huế); 696 đơn vị hành chính cấp huyện gồm 02 thành phố thuộc thành phố trực thuộc Trung ương (thành phố Thủ Đức - Thành phố Hồ Chí Minh, thành phố Thủy Nguyên - thành phố Hải Phòng), 84 thành phố thuộc tỉnh, 53 thị xã, 49 quận và 508 huyện, 10.035 đơn vị hành chính cấp xã. Như vậy, theo định hướng của Trung ương Đảng, sau khi sắp xếp, sáp nhập, cả nước sẽ còn 28 tỉnh, 06 thành phố trực thuộc Trung ương và khoảng trên dưới 3.000 đơn vị hành chính cấp xã, không còn 696 đơn vị hành chính cấp huyện.

Cuộc cách mạng tinh gọn tổ chức bộ máy được Đảng, Nhà nước ta triển khai rất quyết liệt. Cấp Trung ương đã sắp xếp, tinh gọn xong trong tháng 02/2025 và từ ngày 01/3/2025, bộ máy mới của các cơ quan của Đảng, Chính phủ, Quốc hội, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã hoạt động theo hướng tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả. Đến nay, các công việc của Đảng, Nhà nước, Chính phủ, Quốc hội vẫn trơn tru, việc phục vụ Nhân dân, doanh nghiệp vẫn thông suốt, điều đó chứng tỏ cuộc cách mạng tinh gọn tổ chức bộ máy là phù hợp với quy luật khách quan. Do vậy, không thể không làm ở cấp địa phương, cơ sở, không thể dừng lại mà sẽ phải đi tiếp, đi tới cùng. Bởi khi cấp Trung ương thông suốt thì cấp cơ sở cũng phải thông suốt.

2. Điều kiện cần và đủ để tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương

Thứ nhất, cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy đang được triển khai quyết liệt, mạnh mẽ và đã thực hiện xong ở các cơ quan Đảng; cơ quan Chính phủ; cơ quan Quốc hội; Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các đoàn thể chính trị - xã hội ở cấp Trung ương và cấp tỉnh, thì không thể không tiếp tục triển khai việc tinh gọn đầu mối cấp tỉnh, bỏ cấp trung gian là cấp huyện, củng cố, tăng cường cấp xã để bảo đảm tổ

chức bộ máy từ Trung ương tới cơ sở hoạt động hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả.

Thứ hai, Kết luận số 127-KL/TW ngày 28/02/2025 của Bộ Chính trị, Ban Bí thư Trung ương về triển khai nghiên cứu, đề xuất tiếp tục sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị; Kết luận số 130-KL/TW ngày 14/3/2025 của Bộ Chính trị, Ban Bí thư về sắp xếp, tổ chức lại đơn vị hành chính các cấp và xây dựng mô hình tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp; Kết luận số 137-KL/TW ngày 28/3/2025 về Đề án sắp xếp, tổ chức lại đơn vị hành chính các cấp và xây dựng mô hình tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp; và những nội dung liên quan của Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 11, khóa XIII được đa số cán bộ, đảng viên và Nhân dân đồng tình, ủng hộ.

Thứ ba, sau gần 40 năm đổi mới, đất nước ta có thế và lực mới, cao hơn, đủ điều kiện về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại; đội ngũ cán bộ từ cấp chiến lược đến cấp cơ sở trưởng thành hơn, đủ phẩm chất, năng lực, trình độ đã được nâng lên rất nhiều, tích lũy nhiều kinh nghiệm trong quản lý, điều hành địa phương, lĩnh vực và có đủ năng lực điều hành khi địa phương được sáp nhập, hợp nhất với quy mô lớn hơn, đáp ứng yêu cầu lãnh đạo, quản lý khi sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh, không tổ chức cấp huyện, sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp xã; thực hiện mô hình chính quyền địa phương hai cấp (tổ chức đảng, chính quyền, đoàn thể) bảo đảm tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả.

Thứ tư, việc sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh, không tổ chức cấp huyện, sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp xã; thực hiện mô hình chính quyền địa phương hai cấp (tổ chức đảng, chính quyền, đoàn thể) bảo đảm tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả là yêu cầu cấp thiết khách quan của thời kỳ phát triển mới, đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Thứ năm, đất nước đang triển khai mạnh mẽ, việc ứng dụng những thành tựu tiên tiến, hiện đại của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, công cuộc chuyển đổi số, phát triển kinh tế số, xã hội số, công dân số... đang thực hiện quyết liệt, có hiệu quả trong thực tiễn. Đây là tiền đề quan trọng để việc sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh, không tổ chức cấp huyện,

sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp xã; thực hiện mô hình chính quyền địa phương 02 cấp (tổ chức đảng, chính quyền, đoàn thể) không ảnh hưởng đến sự nghiệp phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc...

Thứ sáu, việc giảm đầu mối cấp tỉnh, cấp xã, bỏ cấp huyện là khách quan, phù hợp với xu thế chung, bởi thực tế ở nhiều nước cho thấy tổ chức chính quyền địa phương chỉ có hai cấp và đầu mối cấp tỉnh cũng rất ít.

3. Yêu cầu đặt ra khi tinh gọn bộ máy chính quyền địa phương

Một là, đây không phải lần đầu tiên Bộ Chính trị, Ban Bí thư đưa ra định hướng sáp nhập tỉnh bởi trước đó nước ta đã trải qua nhiều lần sáp nhập, chia tách các tỉnh, thành phố. Từ thực tiễn trước đó, bài học kinh nghiệm rút ra là phải tính toán, cân nhắc nhiều chiều và đánh giá tác động về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại khi quyết định sáp nhập, hợp nhất các tỉnh, thành phố để tạo điều kiện cho đất nước, cho vùng, cho tỉnh mới, thành phố mới phát triển nhanh và bền vững hơn; đời sống của Nhân dân được nâng lên; các mặt chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại của đất nước, của tỉnh mới phát triển vững chắc hơn và đặc biệt sẽ không còn tình trạng sau một thời gian lại phải chia tách tỉnh như trước đây. Vì vậy, phải tính đến sự tương đồng về yếu tố tự nhiên, nguồn lực phát triển, giao thông, lợi thế so sánh, văn hóa, xã hội, phong tục, tập quán của người dân; phải tính các yếu tố về quốc phòng, an ninh, đối ngoại... của các tỉnh, thành phố khi sáp nhập, hợp nhất thành tỉnh mới.

Hai là, đẩy mạnh phân cấp, phân quyền, giao quyền cho tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở, như Tổng Bí thư Tô Lâm đã khẳng định phải đẩy mạnh phân cấp, phân quyền theo tinh thần “địa phương quyết, địa phương làm, địa phương chịu trách nhiệm”. Khi tổ chức bộ máy của Đảng, chính quyền liên thông từ cấp tỉnh xuống cấp cơ sở (xã, phường), thì tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh không thể bao biện làm thay hết mọi việc của tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở, mà tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở hàng ngày phải lãnh đạo, chỉ đạo và trực tiếp giải quyết rất nhiều công việc thì mới đáp ứng được yêu cầu, nguyện vọng của cán bộ, đảng viên, người dân, doanh

nh nghiệp. Không phải công việc nào tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở cũng phải xin ý kiến tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh, mà cấp Trung ương, cấp tỉnh chỉ đưa ra những quy định khung, còn phân cấp, phân quyền mạnh cho tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở giải quyết công việc, thì mới đáp ứng được nhu cầu giải quyết công việc hàng ngày của cán bộ, đảng viên, người dân và doanh nghiệp...

Do vậy, phải đẩy mạnh phân cấp, giao quyền cho tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở. Nhưng tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở, nhất là người đứng đầu cũng phải chịu trách nhiệm trước tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh, trước cán bộ, đảng viên và Nhân dân về việc giải quyết công việc của cấp mình... Từ đó, đặt ra yêu cầu, nhiệm vụ là phải nâng cao hơn nữa năng lực lãnh đạo, năng lực cầm quyền, sức chiến đấu của các tổ chức đảng cấp cơ sở; phải xây dựng các tổ chức đảng cấp cơ sở ngày càng trong sạch, vững mạnh, thật sự xứng đáng là người lãnh đạo, người đẩy tố thật trung thành của Nhân dân.

Ba là, Hiến pháp là đạo luật gốc, cơ bản nhất của Nhà nước cũng như Điều lệ Đảng là “luật gốc” của Đảng. Nhưng Hiến pháp và Điều lệ Đảng không phải là cố định, bất biến. Thực hiện chủ trương của Đảng về cuộc cách mạng tinh gọn tổ chức bộ máy, thì việc nghiên cứu để sửa đổi, bổ sung một số điều của Hiến pháp với phạm vi là các vấn đề về tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị; rà soát, đề xuất sửa đổi, bổ sung Điều lệ Đảng, quy định về thi hành Điều lệ Đảng, về công tác kiểm tra, giám sát và kỷ luật của Đảng là việc làm bình thường nhằm đáp ứng yêu cầu của thời kỳ phát triển mới, đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

4. Thuận lợi và khó khăn khi không triển khai tổ chức đảng, chính quyền ở cấp huyện, nhất là ở những địa bàn đặc thù, vùng có địa bàn xa xôi

Khi không triển khai tổ chức đảng, chính quyền ở cấp huyện, nhất là ở những địa bàn đặc thù, địa bàn xa xôi, thì có thuận lợi sau:

Một là, sau khi sáp nhập, hợp nhất một số tỉnh, thì cấp tỉnh có không gian phát triển như một vùng của đất nước, sẽ không bị chia cắt bởi địa giới hành chính cấp tỉnh nhiều như hiện nay. Sau khi tiếp thu, triển khai chủ trương, đường lối,

chính sách... của Trung ương, tổ chức đảng cấp tỉnh sẽ triển khai ngay xuống tổ chức đảng cấp cơ sở, mà không cần phải qua cấp trung gian là tổ chức đảng cấp huyện như hiện nay.

Hai là, việc bỏ khâu trung gian là tổ chức đảng, chính quyền cấp huyện sẽ giúp giảm tổ chức bộ máy, cán bộ, công chức, nghĩa là giảm được nguồn lực rất lớn đang chi cho cấp huyện trên cả nước hiện nay, dành nguồn lực này để tăng cường cho cấp tỉnh và cấp cơ sở, một phần dành cho đầu tư phát triển đất nước, đầu tư an sinh xã hội cho người dân.

Ba là, việc bỏ khâu trung gian là tổ chức đảng, chính quyền cấp huyện sẽ giúp tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh trực tiếp định hướng, chỉ đạo, quản lý, kiểm tra, giám sát sâu sát đến từng tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở, ngược lại, tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở sẽ làm việc, báo cáo, xin ý kiến chỉ đạo... trực tiếp từ tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh. Như vậy, mọi việc sẽ thông suốt từ cấp Trung ương, cấp tỉnh đến cấp cơ sở.

Bốn là, tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở là cấp gần dân, sát dân nhất cần được tăng cường đầu tư về nhân lực, vật lực, tài lực để phục vụ Nhân dân tốt hơn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả hơn. Đồng thời, tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở tiếp thu ý kiến Nhân dân phản ánh kịp thời cho tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh. Như vậy, quyền và lợi ích hợp pháp của cán bộ, đảng viên và Nhân dân được giải quyết nhanh chóng, kịp thời...

Năm là, tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở là cấp gần dân, sát dân nhất, thì sẽ lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” có kết quả cao hơn trong thực tiễn...

Tuy nhiên, khi không triển khai tổ chức đảng, chính quyền ở cấp huyện, nhất là ở những địa bàn đặc thù, địa bàn xa xôi, thì cũng có nhiều khó khăn: *Thứ nhất*, nếu địa bàn cấp tỉnh rộng, điều kiện tự nhiên không thuận lợi, đi lại phức tạp, khó khăn... thì việc lãnh đạo, chỉ đạo, nắm bắt kịp thời tình hình ở tất cả các tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở trong toàn tỉnh là không kịp thời, sâu sát, dễ dẫn đến buông lỏng sự lãnh đạo, chỉ đạo của tổ chức đảng cấp tỉnh đối với cấp cơ sở. *Thứ hai*, những tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở ở những địa bàn đặc thù, địa bàn xa xôi,

nếu trình độ cán bộ, năng lực cấp ủy viên còn hạn chế... cùng với sự lãnh đạo, chỉ đạo của tổ chức đảng, chính quyền cấp tỉnh không thường xuyên, kịp thời, sâu sát, thì dễ dẫn đến tình trạng tổ chức đảng cấp cơ sở không đảm bảo năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu, buông lỏng sự lãnh đạo của Đảng. *Thứ ba*, ở những địa bàn đặc thù, địa bàn xa xôi, trình độ dân trí còn thấp, các thế lực thù địch thường lợi dụng để “tấn công” chúng ta, nếu tổ chức đảng, chính quyền cấp cơ sở ở đây không mạnh, năng lực lãnh đạo còn hạn chế, thì sẽ dẫn đến nhiều hạn chế, khó khăn, phức tạp trong lãnh đạo, chỉ đạo mọi mặt hoạt động ở cơ sở, nhất là liên quan đến vấn đề quốc phòng, an ninh...

5. Vấn đề cần quan tâm khi triển khai mô hình tổ chức đảng, chính quyền ba cấp

Để việc triển khai mô hình tổ chức đảng, chính quyền ba cấp (Trung ương, tỉnh, xã) thay vì bốn cấp như hiện nay, các địa phương, đặc biệt khi tiến hành Đại hội Đảng các cấp, cần chú trọng một số nội dung cơ bản sau: *Một là*, chuẩn bị thật tốt văn kiện, dự thảo nghị quyết đại hội đảng bộ cấp tỉnh theo hướng lãnh đạo, chỉ đạo trực tiếp tổ chức đảng cấp cơ sở, không còn cấp trung gian là cấp huyện. Chuẩn bị thật tốt văn kiện, dự thảo nghị quyết đại hội đảng bộ cấp cơ sở theo hướng lãnh đạo, chỉ đạo toàn diện, trực tiếp ở cơ sở, khi không có sự hỗ trợ của cấp huyện, mà tiếp nhận sự lãnh đạo, chỉ đạo trực tiếp từ tổ chức đảng cấp tỉnh. *Hai là*, chuẩn bị, lựa chọn nhân sự thật tốt để giới thiệu vào cấp ủy. Cấp ủy cấp tỉnh ngoài tiêu chuẩn về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, uy tín, năng lực, trình độ, còn phải chú ý đến tiêu chuẩn biết lãnh đạo, chỉ đạo, bám sát cơ sở... Cấp ủy cấp cơ sở ngoài tiêu chuẩn về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, uy tín, cần chú trọng năng lực, trình độ lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành công việc hàng ngày, khi không còn sự hỗ trợ của tổ chức đảng cấp huyện và năng lực tiếp nhận, phản ánh ý kiến trực tiếp với tổ chức đảng, cấp ủy cấp tỉnh.

Việc sắp xếp đơn vị hành chính lần này không chỉ đơn thuần là tinh gọn các đầu mối mà hướng tới mục tiêu lớn hơn là mở rộng không gian phát triển, tạo nền tảng, sức bật cho đất nước trong kỷ nguyên mới nhằm đảm bảo tính ổn định lâu dài, có thể hàng trăm năm của hệ thống tổ chức bộ máy từ Trung ương đến cơ sở./.